

Kongregacje dekanalne w diecezji tarnowskiej w latach 1918-1939

„O, Tymoteuszu, strzeż depozytu [wiary],
unikając światowej, czczej gadaniny
i przeciwstawnych twierdzeń fałszywej wiedzy,
jaką niektórzy obiecując, odeszli od wiary”
(1 Tm 6,20)

Kościół od początku swojego istnienia wielką uwagę poświęcał formacji duchowieństwa, interpretując ją jako działania zmierzające do ukształtowania u diakonów, prezbiterów i biskupów określonej postawy uzdalniającej ich do owocnego pełnienia posługi duszpasterskiej i apostołskiej¹.

Na konieczność takiego działania i jego fundamentalne znaczenie wskazał papież Pius XI w promulgowanej 20 grudnia 1935 roku encyklice *O kapłaństwie katolickim*: „Prawidła zbawienia nakazano nam głosić. A mamy się dzielić niemi, jak napomina Apostoł narodów «z mądrymi i niemądrymi» (Rzym. I, 14). Ale jak kapłan mógłby innym udzielać wiedzy, jeśli by jej sam nie posiadał? Przez usta proroka Malachjasza Duch Święty poucza: «Wargi kapłana będą strzec umiejętności i zakonu pytać będą z ust jego» (Mal. II, 7), nikt jednak nie zdoła surowiej napomnieć w sprawie wiedzy kapłańskiej niż sam Bóg słowy Ozjasza: «Iżeś ty odrzucił umiejętność, odrzucę cię, abys mi w kapłaństwie nie służył» (Os. IV, 6). Przeto jest rzeczą konieczną, aby kapłan posiadał tak gruntowną znajomość wiary i moralności katolickiej, aby je mógł innym wyklądać i wiernym wyjaśniać dogmaty, prawo oraz liturgię Kościoła, którą sam sprawuje; jest dalej rzeczą nieodzowną, aby mocą i światłem swej wymowy zwalczał ignorancję w sprawach religijnych, która mimo tak zadziwiającego postępu nauk świeckich, jeszcze zawsze niemało umysłów zaciemnia. Zasadę dobitnie wygłoszoną przez Tertuliana: «(Prawda) tego tylko pożąda, aby jej nie po-

¹ R. Kamiński, *Formacja pastoralna*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. V, red. L. Bieńkowski, P. Hemperek, S. Kamiński [i in.], Lublin 1989, kol. 391-392.

tępiano, zanim się ją pozna» (Tert. Apolog., roku 1), dziś, jak nigdy przedtem, zachować należy [...]. Kapłan zatem, nawet wśród zajęć i trosk swego urzędu, powinien, Czcigodni Bracia, wedle sił i możliwości powtarzać przynajmniej ważniejsze nauki teologiczne i na podstawie tej wiedzy, której nabył w seminarium, codziennie pogłębiać swe wykształcenie teologiczne, żeby mógł tym skuteczniej głosić słowo Boże i duszami kierować (Zob. *Cod. Iur. Can.* kan. 129). Poza tym jak się tego domaga godność jego stanu i celem pozyskania posłuchu i należytego poważania u ludu, niech przyswoi sobie – co niewątpliwie jego działalność duszpasterską uczyni skuteczniejszą – te wiadomości, które są dziś własnością wspólną ludzi wykształconych. Niech będzie obyty z wszelkim postępem, jak Kościół katolicki obejmuje wszystkie wieki i wszystkie narody, jak błogosławi i popiera wszelkie dobre pomysły, jak wspomaga rozwój wszelkich nauk, choćby śmiały, byle prawdziwych, a nigdy się ich nie lęka”².

Mając na uwadze istotne znaczenie analizowanej instytucji dla formacji duchownych, w niniejszym artykule zostaną ukazane, w aspekcie prawnym, kongregacje dekanalne, które odbyły się w diecezji tarnowskiej w latach 1918-1939.

1. Pojęcie kongregacji dekanalnej

Instytucja kongregacji dekanalnej została unormowana przez ustawodawcę powszechnego w *Kodeksie prawa kanonicznego* z 1917 roku bezpośrednio w kan. 131 należącym do tytułu trzeciego *De obligationibus clericorum*, sekcji pierwszej *De clericis in genere*, części pierwszej *De clericis*, księgi drugiej *De personis*; pośrednio zaś w kan. 448 należącym do rozdziału ósmego *De vicariis foraneis*, tytułu ósmego *De potestate episcopali deque iis qui de eadem participant*, sekcji drugiej *De clericis in specie*, części pierwszej *De clericis*, księgi drugiej *De personis* oraz w kan. 2377 należącym do tytułu siedemnastego *De delictis contra obligationes proprias status clericalis vel religiosi*, części trzeciej *De poenis in singula delicta*, księgi piątej *De delictis et poenis*³.

² Pius PP. XI, *Litterae encyclicae de sacerdotio catholico Ad catholici Sacerdotii fastigium* (20.12.1935), AAS 28(1936), s. 5-53, tutaj s. 33-34; tekst polski za: „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 1(1936), nr 2, s. 1-32.

³ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593 [dalej: KPK/17]. Na temat analizowanej instytucji zob. S. Wysocki, *O kongregacjach dziekanalnych w dawnej Polsce. Studium z prawa kościelnego polskiego*, Lwów 1906; L.J. Hoffman, *Clergy Conference: Canon 131 – A Historical Conspectus and a Canonical Commentary*, Washington 1957; H.E. Wyczawski, *Kongregacje dekanalne w Archidiecezji Warszawskiej przed stu laty*,

We wskazanych powyżej kanonach KPK/17 ustawodawca nie zawarł jednak definicji legalnej analizowanej instytucji, określając ją jedynie jako *collationes* lub *conferentias* (kan. 131 § 1). Zdaniem T. Pawluka, kongregacje dekanalne to „zebrania duchownych dekanatu, odbywane pod przewodnictwem dziekana dla omówienia zagadnień duszpasterskich oraz w celu podnoszenia poziomu naukowego i ascetycznego duchownych”⁴. F. Bączkowicz, J. Baron, W. Stawinoga oraz P. Trudel przez kongregacje dekanalne rozumieją natomiast zebrania duchowieństwa dekanalnego pod przewodnictwem dziekana dekanatu podejmowane dla rozstrzygnięcia zagadnień i problemów moralnych i liturgicznych⁵. W podobny sposób materię tę interpretują Z. Chodyński i E. Przekop, wskazując ponadto, iż w starszych źródłach kongregacje dekanalne określano również jako: *convocationes*, *capitula ruralia*, *conventus*, *synodi decanales*, *congregationes rurales*, *congregationes synodorum decanalium*⁶. W Polsce ustawodawcy diecezjalni stosowali podwójne nazewnictwo: 1) kongregacje dekanalne oraz 2) konferencje dekanalne (względnie pasterskie). W kongregacjach dekanalnych dostrzegano uroczysty charakter, interpretując je jako spotkania formacyjne, w czasie których celebrowano specjalne nabożeństwo, a same kongregacje odbywały się zwyczajowo jeden raz w roku; konferencje dekanalne (pasterskie) natomiast, co do zasady, były pozbawione podniosłego charakteru, trwały krócej, odbywały się jednak częściej⁷. W diecezji

„Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 11(1968), nr 3-4, s. 37-56; W. Góralski, *Kongregacje dekanalne w ustawodawstwie kard. Karola Boromeusza*, „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 34(1991), nr 3-4, s. 165-192; W. Jemielity, *Rekolekcje i kongregacje dekanalne duchowieństwa w diecezji augustowskiej, czyli sejneńskiej*, „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 45(2002), nr 1-2, s. 219-250; G. Bujak, *Konferencje dekanalne księży w diecezji kieleckiej w okresie międzywojennym*, „Roczniki Humanistyczne” 57(2009), nr 2, s. 183-198; J. Adamczyk, *Konferencje dekanalne w aspekcie kanoniczno-duszpasterskim*, „Studia Warmińskie” 54(2017), s. 249-264.

⁴ T. Pawluk, *Konferencje dekanalne w kanonicznym prawie powszechnym i warmińskim*, „Studia Warmińskie” 3(1966), s. 80.

⁵ Por. F. Bączkowicz, J. Baron, W. Stawinoga, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. I, Opole ³1957, s. 319; P. Trudel, *A Dictionary of Canon Law*, St. Louis – London 1920, s. 48.

⁶ Por. Z. Chodyński, *Kongregacje dekanalne*, w: *Encyklopedia kościelna podług teologicznej Encyklopedji Wetzer'a i Weltego z licznymi jej dopełnieniami*, t. X: *Karaici – Kongregacje dekanalne*, red. M. Nowodworski, Warszawa 1877, s. 623; E. Przekop, *Dekanalna konferencja*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. III, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1995, kol. 1112.

⁷ Por. T. Pawluk, *Konferencje dekanalne*, s. 81.

tarnowskiej w analizowanym okresie, za dekretem *Kongregacye dekanalne*⁸, stosowano pierwszą nazwę. Ustawodawca w I Synodzie Diecezji Tarnowskiej⁹, procedowanym w dniach 21-23 sierpnia 1928 roku, stanowił, iż „kongregacje duchowieństwa dekanalnego pogłębiają wiedzę teologiczną, ożywiają wiarę i gorliwość kapłańską, wzmacniają łączność wśród duchowieństwa, odkrywają zło, wdzierające się do owczarni Chrystusowej i wskazują środki zaradcze przeciw niemu” (stat. 50). Dyspozycję tę, w sposób dosłowny, ustawodawca powtórzył w zrekonstruowanych statutach II Synodu Diecezji Tarnowskiej (stat. 51)¹⁰.

2. Zwołanie kongregacji dekanalnej

Zgodnie z kan. 448 § 1, zwołanie kongregacji dekanalnej stanowi obowiązek dziekana dekanatu¹¹. Analizując paragraf 1 *in fine* wskazanego kanonu, C. Augustine podkreśla, że gdy w dekanacie przeprowadza się kilka kongregacji w różnych miejscach, dziekan jest zwolniony z osobistego uczestniczenia we wszystkich, nawet jeśli odbywają się w innych terminach. *Ratio legis* takiego działania należy upatrywać w trosce ustawodawcy o to, aby dziekana dekanatu nie obciążać nadmiernymi obowiązkami, zwłaszcza w sytuacji, gdy zajmuje się także posługą duszpasterską. Wówczas dziekan ma prawo wyznaczyć do tego zadania swojego zastępcę, który będzie przewodniczył kongregacji, z tym jednak że osobiście musi dopilnować, aby przebiegała ona w uporządkowany sposób i realizowała cel, dla którego została zwołana¹².

Ustawodawca w KPK/17 nie stanowi szczegółowo o tym, jak często dziekan dekanatu jest zobowiązany zwoływać kongregacje dekanalne. W sposób ogólny w kan. 131 § 1 określa, że powinno się to dokonywać *saepius in anno* [częściej w roku]¹³. Jak podkreśla A. Petrani, w tej materii nie ma

⁸ „Currendae Consistorii Episcopalis Tarnoviensis” 3(1919), s. 23-24.

⁹ *Pierwszy Synod Diecezji Tarnowskiej. 1928* [w Tarnowie 1928. Nakładem Kleru Diecezjalnego – drukiem Zygmunta Jelenia w Tarnowie].

¹⁰ Zob. R. Kantor, *Synod w przededniu wojny. II Synod Diecezji Tarnowskiej – historia i rekonstrukcja statutow*, Tarnów 2016.

¹¹ „§ 1. Vicarius foraneus debet, diebus ab Episcopo designatis, convocare presbyteros proprii districtus ad conventus seu collationes de quibus in can. 131 eisdemque praeesse; ubi vero plures habeantur huiusmodi coetus in variis districtus locis, invigilare ut rite celebrentur. § 2. Si non sit parochus, debet residere in territorio vicariatus vel alio in loco non valde distante secundum normas ab Episcopo definiendas” (kan 448).

¹² C. Augustine, *A Commentary on the New Code of Canon Law*, t. II: *Clergy and Hierarchy*, St. Louis – London 1918, s. 503.

¹³ „In civitate episcopali et in singulis vicariatibus foraneis saepius in anno, diebus arbitrio Ordinarii loci praestituendis, conventus habeantur quos collationes seu conferentias

zgody między komentatorami KPK/17, którzy *saepius in anno* interpretują odmiennie¹⁴. Niezależnie od rozbieżności w interpretacji kodeksowego określenia *saepius in anno*, uprawnienie do wskazania dni, w których kongregacje mają się odbyć w diecezji, przysługuje ordynariuszowi miejsca (kan. 131 § 1). Należy tu także podkreślić, że ustawodawca zezwala, aby w sytuacji zaistnienia trudności w przeprowadzeniu kongregacji (*si conventus haberi difficile sit*), omówione zagadnienia przesłać na piśmie według zasad ustalonych przez ordynariusza (kan. 131 § 2)¹⁵.

Ustawodawca w I Synodzie Diecezji Tarnowskiej określił, że kongregacje powinny zostać zorganizowane w każdym dekanacie przynajmniej raz w roku, najpóźniej do końca lipca, w parafii wyznaczonej przez dziekana dekanatu (stat. 51). Dyspozycję tę rozszerzył w II Synodzie Diecezji Tarnowskiej, w którym wprowadził rozróżnienie na kongregacje uroczyste i zwyczajne. Kongregacje uroczyste, całodzienne, procedowane ściśle według przepisanej instrukcji, w czasie wolnym od nauki szkolnej, miały odbywać się w każdym dekanacie na dotychczasowych zasadach, czyli przynajmniej raz w roku, do końca lipca (stat. 52 § 1). Natomiast, zgodnie ze stat. 52 § 2, w każdym dekanacie co kwartał należało urządzać również kongregację zwyczajną, na którą składała się wspólna, przynajmniej półgodzinna, adoracja Najświętszego Sakramentu, obrady na temat wyznaczony przez kurię diecezjalną na podstawie referatu i koreferatu¹⁶ kapłanów wyznaczonych kolejno przez dziekana dekanatu.

3. Udział w kongregacji dekanalnej

Ustawodawca w kan. 131 § 3 stanowi, iż w kongregacji dekanalnej powinni uczestniczyć: 1) wszyscy kapłani świeccy (*sacerdotes saeculares*);

vocant, de re morali et liturgica; quibus addi possunt aliae exercitationes quas Ordinarius opportunus iudicaverit ad scientiam et pietatem clericorum promovendam” (kan. 131 § 1).

¹⁴ „W myśl kan. 131, § 1 nowego kodeksu prawa kanonicznego zebrania kleru muszą się odbywać w mieście biskupiem i w poszczególnych dekanatach diecezji *saepius in anno*, co kanoniści współcześni rozmaicie tłumaczą. Według *Toso’a*, *Maroto’a* i *Cocchi’ego saepius in anno* ma oznaczać *co miesiąc* (tak jest faktycznie w Rzymie), według *A. Coronata* – sześć razy do roku, według *Ojetti’ego* – trzy razy i wreszcie według *Augustine’a* – dwa, albo trzy razy do roku”. A Petrani, *O zadaniach i znaczeniu zebrań dekanalnych*, „Ateneum Kapłańskie” 19(1933), t. 31, z. 4 (184), s. 376.

¹⁵ „Si conventus haberi difficile sit, resolutae quaestiones scriptae mittantur, secundum normas ab Ordinario statuendas” (kan. 131 § 2).

¹⁶ Koreferat – referat uzupełniający inny, podstawowy referat, prezentujący dane zagadnienie w odmienny sposób, z innego punktu widzenia, często stojący w sprzeczności z referatem. *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. I: a – ówdzie, red. naczelny E. Wierzbicka, Warszawa 1998, s. 413.

2) kapłani zakonni (*religiosi*), nawet wyjęci, którzy pełnią posługę duszpasterską, a więc są proboszczami, administratorami, substytutami, wikariuszami pomocnikami, wikariuszami aktualnymi osoby moralnej, wikariuszami współpracownikami lub kapelanami szpitali czy pobożnych zakładów kościelnych, zastępującymi proboszcza i pomagającymi mu we wszystkich obowiązkach parafialnych; 3) inni zakonnicy posiadający władzę słuchania spowiedzi od ordynariusza, jeżeli w ich domach zakonnych nie odbywają się konferencje moralno-liturgiczne (*collationes*), zgodnie z dyspozycją zawartą w kan. 591¹⁷.

W związku z kan. 131 § 3 powstała wątpliwość, czy do udziału w kongregacjach dekanalnych zobowiązani są również zakonnicy katecheci i kapelani. Wątpliwość tę rozstrzygnęła Papieska Komisja ds. Autentycznej Interpretacji *Kodeksu prawa kanonicznego*, która orzekła, że kapłani zakonni, którzy są katechetami lub pełnią obowiązki kapelanów, ale nie pomagają proboszczowi we wszystkich obowiązkach parafialnych, nie są zobowiązani do uczestniczenia w kongregacjach dekanalnych, chyba że otrzymali władzę spowiadania od ordynariusza, a w ich domach nie odbywają się konferencje moralno-liturgiczne¹⁸.

W sytuacji nieprzeprowadzania kongregacji dekanalnej, wszyscy, którzy – zgodnie z kan. 131 § 3 – mają obowiązek w niej uczestniczyć, są zobligowani do przesłania pisemnego opracowania wyznaczonych tematów według sposobu wskazanego przez ordynariusza. Na mocy analizowanego kanonu, również ordynariusz jest uprawniony zwolnić zobowiązanego od powinności udziału w kongregacji dekanalnej lub, w przypadku jej nieprzeprowadzania, od powinności przesłania na piśmie opracowanych kwestii (kan. 131 § 3)¹⁹.

¹⁷ „Conventui interesse, aut, deficiente conventu scriptam casuum solutionem mittere debent, nisi a loci Ordinario exemptionem antea expresse obtinuerint tum omnes sacerdotes saeculares, tum religiosi licet exempti curam animarum habentes et etiam, si collatio in eorum domibus non habeatur, alii religiosi qui facultatem audiendi confessiones ab Ordinario obtinuerunt” (kan. 131 § 3). Por. F. Bączkiewicz, J. Baron, W. Stawinoga, *Prawo kanoniczne...*, s. 319.

¹⁸ „D. An inter *curam animarum habentes*, de quibus in canone 131 § 3, recensendi sint religiosi sacerdotes, qui munere funguntur catechistae, vel vicarii cooperatoris, vel cappellani a parrocho dependentia in nosocomiis aliisque piis domibus; R. Negative quoad religiosos catechistas; affirmative quoad religiosos vicarios cooperatores vel cappellanos, si, ad normam canonis 476 § 6 Codicis I. C, vicem parochi suppleant eumque adiuvant in universo paroeciali ministerio”. Pontificia Commissio ad Codicis Canones Authentice Interpretandos, *Responsa ad proposita dubia. I – De collationibus moralibus* (12.02.1935), AAS 27(1935), s. 92. Por. M. Żurowski, *Normy ogólne prawa osobowego, o duchowieństwie w ogólności*, Warszawa 1968, s. 165-166.

¹⁹ Por. T. Pawluk, *Konferencje dekanalne*, s. 83.

W tym miejscu należy podkreślić, że ustawodawca w kan. 2377 stanowi, iż kapłanów, którzy z uporem nie uczestniczą w kongregacjach dekanalnych, o których mowa w kan. 131 § 3, ordynariusz – według swojego roztropnego uznania (*pro suo prudenti arbitrio*) – powinien odpowiednio ukarać; zakonników zaś, którzy otrzymali władzę słuchania spowiedzi, a nie podejmują posługi duszpasterskiej, powinien zasuspendować od słuchania spowiedzi wiernych świeckich²⁰.

Zgodnie z dyspozycją ustawodawcy diecezjalnego, do uczestniczenia w kongregacjach dekanalnych zobowiązani są wszyscy proboszczowie, ekspozyci, administratorzy, wikariusze, katecheci; spośród zakonników zaś ci, którzy pełnią posługę duszpasterską i którzy w diecezji tarnowskiej posiadają jurysdykcję do słuchania spowiedzi, a w swoich domach zakonnych nie mają konferencji *de re morali* (*Kongregacje dekanalne*, nr 3). Od obecności na kongregacji dekanalnej zwolnieni są kapłani: 1) mający skończone 70 lat życia; 2) chorzy; 3) posiadający ważną przeszkodę. Ustawodawca za pożądaną i chwalebną uważa jednak obecność kapłanów mających ukończone 70 lat życia, zaś nieobecność kapłanów chorych i mających przeszkodę dopuszcza jedynie po uprzednim usprawiedliwieniu przed ordynariuszem za pośrednictwem dziekana dekanatu (tamże, nr 4). Od pisemnego opracowania zadanych tematów zwolnieni są natomiast kapłani, którzy: 1) ukończyli 55. rok życia; 2) są zobowiązani do złożenia egzaminu z nauk teologicznych, o którym mowa w kan. 130 (tamże, nr 5). Ustawodawca diecezjalny zarówno w I jak i w II Synodzie Diecezji Tarnowskiej zasadniczo podtrzymał dyspozycje prawne promulgowane w dekrete *Kongregacje dekanalne* w 1919 roku. Zgodnie z normami statutowymi, do udziału w kongregacjach dekanalnych zobowiązani są wszyscy proboszczowie, wikariusze, katecheci, a spośród kapłanów zakonnych ci, którzy w dekanacie podejmują posługę duszpasterską (I Synod Diecezji Tarnowskiej, stat. 52 § 1; II Synod Diecezji

²⁰ „Sacerdotes contra praescriptum can. 131, §1 contumaces, Ordinarius pro suo prudenti arbitrio puniat; quod si fuerint religiosi confessarii curam animarum non gerentes, eos ab audiendis saecularium confessionibus suspendat” (kan. 2377). Zakonników, nawet wyjętych, którzy pełnią posługę duszpasterską, za nieuczestniczenie w sposób ciągły w konferencjach dekanalnych, ordynariusz ma prawo ukarać w taki sam sposób, jak kapłanów świeckich (*sacerdotes saeculares*). Pozostałych jedynie wtedy, gdy posiadają jurysdykcję do słuchania spowiedzi wiernych, a w ich domach zakonnych nie odbywają się konferencje moralno-liturgiczne, zgodnie z dyspozycją zawartą w kan. 591. Por. F. Bączkiewicz, J. Baron, W. Stawinoga, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. III, Opole 1958, s. 576. Zob. C. Augustine, *A Commentary on the New Code of Canon Law*, t. VIII: *Penal Code (Can. 2195-2414) with Complete Index*, Toronto 1922, s. 455-456; S. Woywod, *The New Canon Law. A Commentary and Summary of the New Code of Canon Law*, New York 1918, s. 391-392.

Tarnowskiej, stat. 53 § 1). Od udziału w kongregacjach zwolnieni są kapłani: 1) którzy ukończyli 70. rok życia; 2) chorzy; 3) mający ważną przeszkodę, o której powinni uprzednio zawiadomić dziekana dekanatu (I Synod Diecezji Tarnowskiej, stat. 52 § 2; II Synod Diecezji Tarnowskiej, stat. 53 § 2). Wszyscy zobligowani do udziału w kongregacjach dekanalnych mają obowiązek przygotować pisemnie jeden z tematów wyznaczonych przez kurię diecezjalną, a przydzielony im przez dziekana. Od tego obowiązku zwolnieni są: 1) kapłani, którzy ukończyli 55. rok życia; 2) ci, którzy są zobowiązani do egzaminu z tytułu kan. 138 (I Synod Diecezji Tarnowskiej, stat. 53 § 1-2; II Synod Diecezji Tarnowskiej, stat. 54 § 1-2)²¹; 3) dziekani (II Synod Diecezji Tarnowskiej, stat. 54 § 2).

4. Przedmiot kongregacji dekanalnej

Przedmiot kongregacji dekanalnej został określony w kan. 131 § 1: *de re morali et liturgica; quibus addi possunt aliae exercitationes quas Ordinarius opportunus iudicaverit ad scientiam et pietatem clericorum promovendam*. Jak wynika zatem z dyspozycji ustawodawcy, przedmiot kongregacji może być podwójny: 1) podstawowy – związany z tematami moralnymi i liturgicznymi; 2) uzupełniający – którego materię mogą stanowić zagadnienia uznane przez ordynariusza za odpowiednie dla formacji ascetycznej i intelektualnej duchownych²². Jako tematy dowolne (uzupełniające) A. Petrani wskazuje: 1) przepisy prawa kanonicznego, dekrety Stolicy Apostolskiej, encykliki papieskie, statuty synodalne, rozporządzenia biskupie, celem przypomnienia duchowieństwu; 2) pisma ojców Kościoła; 3) zagadnienia teologiczne, szczególnie o charakterze pastoralnym; 4) zagadnienia z zakresu kaznodziejstwa i nauczania religii w szkole; 5) *index librorum prohibitorum*; 6) kwestie z dziedziny kościelno-społecznej, sztuki i architektury kościelnej, recenzje pism i dzieł teologicznych oraz książek podejmujących zagadnienia katolicko-społeczne; 7) zagadnienia formacji wiernych świeckich do apostołstwa, tematyka akcji katolickiej; 8) promowanie dobrej prasy; 9) rozprawy na tematy historyczne miejsc lub rzeczy związa-

²¹ Ustawodawca diecezjalny dwukrotnie, tj. w I i II Synodzie Diecezji Tarnowskiej, błędnie wskazał kan. 138 jako podstawę prawną egzaminu związanego z *formatio permanens*, o którym mowa w kan. 130 § 1: „Expleto studiorum curriculo, sacerdotes omnes, etsi beneficium paroeciale aut canonicale consecuti, nisi ab Ordinario loci ob iustam causam fuerint exempti, examen singulis annis saltem per integrum triennium in diversis sacrarum scientiarum disciplinis, antea opportune designatis, subeant secundum modum ab eodem Ordinario determinandum”.

²² Por. T. Pawluk, *Konferencje dekanalne*, s. 89.

nych z diecezją; 10) przed Wielkim Postem omówienie organizacji rekolekcji i spowiedzi św. w każdej z parafii dekanatu; 11) zagadnienia zarządu parafią, relacji proboszcza z władzami świeckimi, współpracownikami, parafianami; 12) przedstawienie stanu materialnego i duchowego parafian; 13) sprawy nakazane miłością chrześcijańską; 14) żywoty świętych kanonizowanych w ostatnim czasie; 15) biografie wybitniejszych zmarłych konfratrów²³; 16) dla podniesienia pobożności duchowieństwa rekolekcje jednodniowe i spowiedź dla zebranych duchownych²⁴.

W zakresie przedmiotu kongregacji ustawodawca diecezjalny postanowił: „Do pisemnego opracowania będziemy dodawać corocznie trzy tematy, a Księża Dziekani rozdziela je między kondekanalnych tak, aby wszystkie były opracowane, a żaden kapłan nie musiał więcej jak tylko jeden temat opracowywać” (*Kongregacye dekanalne*, nr 2). Dyspozycja ta została szybko implementowana i ordynariusz każdego roku wyznaczał trzy tematy (czasem dwa lub cztery), każdorazowo publikowane w organie urzędowym diecezji tarnowskiej, do opracowania w czasie kongregacji dekanalnych. Analizowaną materię I Synod Diecezji Tarnowskiej uzupełnił jedynie dyspozycją, zgodnie z którą w czasie kongregacji „jeden z referentów, wyznaczony przez dziekana, przedstawi wszystkie rozporządzenia i ustawy kościelne i państwowe w sprawach kościelnych, ogłoszone w kurendach i dzienniku urzędowym Rzeczypospolitej²⁵ od czasu ostatniej kongregacji. Referent ten jest wolny od opracowania na kongregację tematów teologicznych” (stat. 53 § 3). Identyczny przepis ustawodawca zawarł w II Synodzie Diecezji Tarnowskiej (stat. 54 § 3).

²³ „Iluż to kapłanów na polu pracy duszpasterskiej dokonało cudów i umarło w opinii świętości! Zazwyczaj pamięć o nich wkrótce zanika, a kurje diecezjalne naogół o cnotach kapłańskich materiałów nie posiadają. Gdyby kto chciał badać życie duchowieństwa na podstawie materiałów w kurjach przechowywanych, wyrobiłby sobie niezupełny i często jednostronny, nierzeczywisty obraz”. A Petrani, *O zadaniach i znaczeniu zebrań dekanalnych*, s. 378.

²⁴ Tamże, s. 377-378.

²⁵ „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” (1918 „Dziennik Praw Państwa Polskiego”; 1953-1989 „Dziennik Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”), Warszawa 1918-1939, 1944-

W latach 1918-1939 w diecezji tarnowskiej następujące zagadnienia zostały wyznaczone za przedmiot kongregacji dekanalnych:

1918 r.

Karcenie z ambony: *Discrimen inter veterem ac novam legislationem ecclesiasticam quoad: 1. festa, 2. ieiunia, 3. vota*²⁶.

1919 r.

Z dogmatyki: *Exponatur doctrina catholica de Providentia divina*;

Z moralnej: *Restytucja z powodu kradzieży i rabunków wojennych*;

Z prawa i pastoralnej: *Zapowiedzi przedślubne według nowego prawa kościelnego*²⁷.

²⁶ „*Currendae Consistorii Episcopalis Tarnoviensis*” 4(1918), s. 33.

²⁷ „*Currendae Consistorii Episcopalis Tarnoviensis*” 3(1919), s. 24. W analizowanym okresie w organie urzędowym diecezji tarnowskiej zostało opublikowane tylko jedno sprawozdanie z przeprowadzonych kongregacji dekanalnych. Ze względu na dużą wartość poznawczą, tekst opracowania poniżej:

„Zeszłoroczne Kongregacje dekanalne odbyły się naogół zupełnie zgodnie z przepisami dyecezyalnymi. Jedyne zbyt wielka liczba nieobecnych księży na Kongregacjach w niektórych dekanatach byłaby rażąca, gdyby nie można było już z góry domyślić się usprawiedliwiającej przyczyny, jaką być mogła srożąca się zeszłej jesieni epidemia «hiszpanki». Przedłożone Nam pisemne opracowania tematów, dokładnie zbadane i ocenione, o ile zasługiwały na notę «bardzo dobry» lub «dobry», otrzymały zapłatę przez to, iżesmy poszczególnych księży dziekanów upoważnili, aby imiennie wymienionym kondekanalnym wyrazili w Naszem Imieniu uznanie i pochwałę. Wypracowania «niedostateczne» otrzymały w tensam sposób upomnienie lub naganę, a «dostateczne» pominęliśmy milczeniem.

Na zamieszczone w protokołach lub sprawozdaniach dziekańskich wnioski, prośby, życzenia i pytania, o ile były zbyt lokalnej natury, odpowiedzieliśmy wprost dotyczącym księżom dziekanom; o ile były niemożliwe do spełnienia, pominęliśmy milczeniem; o ile zaś poruszone na poszczególnych kongregacjach sprawy miałyby pewne znaczenie dla całej dyecezyi, o tyle je niniejszem rozbieramy i załatwiamy:

I. Na pytanie: Kiedy powinno się urządzać odpusty: czy «*die cadenti*» czy też dopiero w następującą niedzielę, odpowiadamy tak, jak to samo pytanie rozwiązano w Kurendzie XII. z roku 1905, strona 83, Nr VI, gdzie tak czytamy: Pytanie: Czy wolno odpust odłożyć na następną niedzielę lub na jaki dzień wśród oktawy? Na pytanie to powinno odpowiedzieć brzmienie *Brevis indulgentiarum*, które każdy kościół parafialny mieć powinien, a w którym wyraźnie są wymienione warunki odpustowe; jeżeli w tem Breve powiedziane na przykład, że na święto św. Jakóba 25. lipca dozwolony jest odpust «a 1. *Vesperis diei* 25. *Julii usque ad solis, occasum hujus diei*», toć jasną jest rzeczą, że odpustu dostąpić mogą wierni 25. lipca, a nie w następną niedzielę ani wśród oktawy św. Jakóba. Niechże tedy każdy Rządca Parafii przeczyta dokładnie swoje Breve odpustowe i do treści jego się stosuje. W razie jakiej wątpliwości należy Breve to przedłożyć Ordynarytowi i prosić o wyjaśnienie. Gdzie takiego Breve nie ma, bo albo zniszczało, albo zaginęło, należy w drodze przez Ordynariat wystarać się u Stolicy św. o nowe Breve *Indulgentiarum*.

1920 r.

Z dogmatyki: Dilucidetur et probetur thesis: „Christus Dnus instituit in Ecclesia hierarhiam sacram eamque tum ordine tum iurisdictione in gradus distinctam”;

Z moralnej: Exponantur obligationes civium erga rempublicam generatim et specialiter in causa eligendorum deputatorum ad comitia;

Z prawa kanonicznego: Nova legislatio canonica circa alienationem bonorum ecclesiasticorum²⁸.

1921 r.

Z dogmatyki: Communio inter membra Ecclesiae militantis;

Z moralnej: Ad quosnam Artus hodiernis in adiunctis praeceptum beneficentiae erga Proximom obliget?;

Z prawa kanonicznego: Probatio status apud coelibes et viduas;

Z pastoralnej: Komunia św. częsta w teorii i praktyce²⁹.

II. Zawiadomienia urzędowego duchowieństwa wojskowego o śmierci swoich parafian, zmarłych w służbie wojskowej, całkiem słusznie domagają się niektóre kongregacje i mamy nadzieję, że żądanie Nasze, wystosowane w tej sprawie do Ks. Biskupa polowego w Warszawie, odniesie pożądaný skutek.

III. Jedna z Kongregacyi stawiała Nam pytanie, jak rozumieć § 2. Kanonu 1023. nowego kodeksu, czy mianowicie musi się odnosić Rządca Parafii do Biskupiego Ordynaryatu w sprawie wołania zapowiedzi nie tylko w miejscu stałego pobytu ale i tam, gdzie dotyczący nupturyent ponad 6 miesięcy przebywał, czy też tylko wtenczas, gdy zachodzi wątpliwość de statu libero u takiego parafianina, który był poza parafią ponad 6 miesięcy na robotach. Na to pytanie odpowiadamy przedewszystkiem zasadą: «ubi lex non distiguit, nec nos distiguere debemus», a więc odnośny Kanon nie wspomina o żadnych wyjątkach od tego wypadku, że jakiś parafianin «post adeptam pubertatem» ponad 6 miesięcy przebywał na obczyźnie, i że w takim wypadku (a więc każdym) musi Rządca parafii przedstawić sprawę Ordynaryatowi i według jego zarządzenia postąpić, przeto na szczegółową odpowiedź na powyższe pytanie musi brzmieć: w każdym wypadku należy się odnieść do Ordynaryatu.

IV. Jeden z księży Dziekanów przypomina na Kongregacyi swym kondekanalným obowiązkiem spisania testamentu i złożenia go w ręce dziekana i zażądał, aby każdy z nich uczynił to do dni czternastu. Żądanie to uznajemy za słuszne i spodziewamy się, że i inni księża dziekani uczynią to samo na tegorocznych Kongregacyach, a na uzasadnienie swego żądania niechaj się powołają na Kurendę II. z r. 1892, gdzie tego rodzaju obowiązek nakazany jest prawem dyceczalným i na Kurendę VII. z r. 1893, gdzie obok ogólnych wskazówek o sporządzeniu testamentów, podano wzór doskonałego testamentu”. *Kongregacye dekanalne* (L. 2861), „Currendae Consistorii Episcopalis Tarnoviensis” 4(1919), s. 27-28.

²⁸ „Currendae Consistorii Episcopalis Tarnoviensis” 3(1920), s. 14.

²⁹ „Currendae Consistorii Episcopalis Tarnoviensis” 2(1921), s. 14.

1922 r.

Z dogmatyki: Romanus Pontifex est successor b. Petri in primatu;

Z moralnej: Quid ac quotuplex sit scandalum et quibusnam actibus hodie a sacerdotibus dari possit?;

Z prawa kanonicznego: Indissolubilitas matrimonii iuxta ss. Canones³⁰.

1923 r.

Z dogmatyki: Deus per ea, quae facta sunt, naturali rationis humanae lumine certo cognosci potest;

Z moralnej: In quosnam fines, considerato hodierno sociali ac religioso statu fidelium, secundum moralem doctrinam catholicam sacerdoti respect, beneficiato propria bona temporalia convertere expedit, in quosnam vero gravis obligatio ei incumbit?;

Z pastoralnej: Stanowisko proboszcza wobec sekciarzy amerykańskich, zwłaszcza Kościoła narodowego³¹.

1924 r.

Z dogmatyki: Exponatur doctrina Ecclesiae de authentico interprete s. Scripturae;

Z moralnej: Cur et quando sacerdos erga confratres suos ad correptionem fraternam obligatur et quomodo eam praestare debet;

Z prawa: Małżeństwo cywilne w świetle prawa kanonicznego³².

1925 r.

Z dogmatyki: Ecclesia Christi est societas necessaria;

Z moralnej: De causa necessitate, qualitatibus ac iure laboris et de eius vitiis;

Z pastoralnej: O sposobach ożywienia bractw kościelnych³³.

1926 r.

Z dogmatyki: Progressismus religiosus exponatur et refutetur;

Z moralnej: Jakie książki i gazety przeciwne wierze i moralności kursują w parafii i jakich środków zaradczych należałoby użyć?;

Z prawa: Facultas absolvendi a censuris reservatis, praesertim tempore iubilaei³⁴.

³⁰ „Currendae Consistorii Episcopalis Tarnoviensis” 5(1922), s. 20.

³¹ „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 2(1923), s. 28.

³² „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 4(1924), s. 28.

³³ „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 5(1925), s. 36.

³⁴ „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 4(1926), s. 51.

1930 r.

Z dogmatyki: *Matrimonium ita est indissolubile, ut ratum et consummatum quo ad vinculum nunquam solvi possit;*

Z moralnej: *De mediis educandi propriam et alienam conscientiam;*

Z pastoralnej: *W jaki sposób zorganizować miłosierdzie w parafii?*³⁵

1931 r.

Z dogmatyki: *Nulla post mortem Apostolorum novi dogmatis revelatio data fuit aut est expectanda;*

Z moralnej: *De absolutione adhaerentium sectis acatholicis et quidem a) Fidelium visitantium templa haereticorum; b) eis adhaerentium ex persuasione vel e motivo temporali;*

Z prawa: *Forum internum (natura, ambitus, modus procedendi)*³⁶.

1932 r.

Z dogmatyki: *Cultus SS. Cordis Iesu ab omni superstitione immunis atque indigentis spiritualibus fidelium admodum consentaneus est;*

Z moralnej: *Jakie przymioty winny zdobić przełożonego, aby mu zapewnić posłuszeństwo i przywiązanie podwładnych (po polsku);*

Z pastoralnej: *Duszpasterz w kancelarii parafialnej (Syn. d. stat. 90 nm)*³⁷.

1933 r.

Z dogmatyki: *Maria vera ratione mediatrix nostra appellatur;*

Z moralnej: *Quaenam vota et quomodo obligant personas religiosas necnon quibusnam ab eis actibus violari possunt;*

Z prawa: *Iurisdictionis ecclesiasticae subiectum activum ac passivum*³⁸.

1934 r.

Z dogmatyki: *Dogmatyczne podstawy Akcji Katolickiej;*

Z moralnej: *Które cnoty winny kierować uruchomieniem Akcji Katolickiej;*

Z pastoralnej: *Krucjata jako środek wychowawczy dzieci*³⁹.

³⁵ „Currendae Curiae Dioecesanæ Tarnoviensis” 7(1930), s. 84.

³⁶ „Currendae Curiae Dioecesanæ Tarnoviensis” 4(1931), s. 50.

³⁷ „Currendae Curiae Dioecesanæ Tarnoviensis” 3(1932), s. 48.

³⁸ „Currendae Curiae Dioecesanæ Tarnoviensis” 7(1933), s. 71.

³⁹ „Currendae Curiae Dioecesanæ Tarnoviensis” 5(1934), s. 67.

1935 r.

Z dogmatyki: Dzisiejszy indyferentyzm religijny, jego cechy i objawy;

Z moralnej: Patriotyzm a nacjonalizm w świetle moralności;

Z prawa: Polska ustawa konkurencyjna z 17 marca 1932 r.⁴⁰

1936 r.

Z dogmatyki: Godność kapłaństwa Chrystusowego wedle encykliki *Ad catholici sacerdotii fastigium* (Kur. II 1936);

Z moralnej: Obowiązki, płynące z cnoty miłości bliźniego, w stosunkach towarzysko-prywatnych;

Z pastoralnej: Egzamin przedślubny i jego ważność⁴¹.

1937 r.

Z dogmatyki: Jakie błędy dogmatyczne spotyka się w dzisiejszych pismach ludowych (w parafii i okolicy);

Z moralnej: Ocena komunizmu pod względem moralnym i wypływające stąd dla nas obowiązki (por. encyk. *Divini Redemptoris* o bezbożnym komunizmie);

Z prawa: „Res pretiosa” (zabytek) – pojęcie i opieka⁴².

1939 r.

Z dogmatyki: Baptismus, re vel saltem voto susceptus, ad salutem necessarius est, necessitate medii (salus judaeorum et paganorum);

Z moralnej: Ostatnia encyklika Ojca św. Piusa XI o małżeństwie oraz list pasterski JE. ks. Biskupa Ordynariusza o małżeństwie z uwzględnieniem teorii Ogino-Knaus;

Z pastoralnej: Duszpasterstwo stanowe, jego racje, cele, metody i środki (Nauki stanowe przy zmianach różańcowych i rekolekcje stanowe)⁴³.

⁴⁰ „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 7(1935), s. 88.

⁴¹ „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 5(1936), s. 86.

⁴² „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 5(1937), s. 99.

⁴³ „Currendae Curiae Dioecesanae Tarnoviensis” 6(1939), s. 99.

5. Przebieg kongregacji dekanalnej

Dla odtworzenia przebiegu kongregacji dekanalnej fundamentalne znaczenie posiada *Instrukcja o kongregacjach dekanalnych*, która została promulgowana wraz ze statutami I Synodu Diecezji Tarnowskiej⁴⁴. Zgodnie z nią kongregacje duchowieństwa dekanatu powinny odbywać się według następujących zasad:

- a) Czas trwania kongregacji określa się od godz. 8.00 do 17.00 z jednogodzinną przerwą na odpoczynek i obiad.
- b) Miejscem kongregacji jest parafia wyznaczona przez dziekana w czasie poprzedniej kongregacji dekanalnej.
- c) Sprawę kosztów przyjęcia, poniesionych przez proboszcza – gospodarza, pozostawia się przyjacielskiemu porozumieniu duchownych kondekanalnych. Ustawodawca synodalny przestrzega jednak, aby kongregacje nie stały się okazją do wystawnych przyjęć, lecz by dostarczały „duchowej strawy, którą uczestnicy zasilają się do tem skuteczniejszej pracy nad zbawieniem własnym i dusz sobie powierzonych”.
- d) Duchowni mają obowiązek zapowiedzieć swoją nieobecność w parafii w czasie kongregacji dekanalnej i właściwie zabezpieczyć opiekę duszpasterską, zwłaszcza na wypadek nagłej potrzeby.
- e) Kongregacja dekanalna powinna rozpocząć się i zakończyć specjalnym nabożeństwem w kościele, zaś jej obrady mają odbywać się na plebanii. Do obrad należy przygotować stół z nakryciem, krzyż, dwie świece, papier oraz przybory do pisania.
- f) W wyznaczonym dniu i godzinie wszyscy uczestnicy kongregacji, ubrani w komżę, udają się do kościoła parami, według starszeństwa święceń, z dziekanem dekanatu na końcu procesji, śpiewając kantyk *Benedictus*. Prezbiter, wyznaczony wcześniej przez dziekana, celebrowe Mszę św. cichą, podczas której duchowni przystępują do sakramentu spowiedzi. Po Mszy św. dziekan, ubrany w szaty liturgiczne, wystawia Najświętszy Sakrament w puszce, intonuje *Veni Creator*, odśpiewuje wiersz, orację i udziela błogosławieństwa.
- g) Po powrocie na plebanię uczestnicy zajmują miejsca przy stole w porządku: dziekan zajmuje pierwsze miejsce, mając po prawej ręce wicedziekana, po lewej zaś dygnitarza lub najstarszego proboszcza. Pozostali duchowni zasiadają według wieku kapłaństwa uwzględniając kolejność: proboszczowie, katecheci, wikariusze. Ostatnie miejsce, na przeciw dziekana, zajmuje notariusz.

⁴⁴ Dodatek VII. *Instrukcja o kongregacjach dekanalnych*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Tarnowskiej*. 1928, s. 152-154. Wskazany poniżej przebieg kongregacji dekanalnych za ww. *Instrukcją*.

- h) Dziekan dekanatu otwiera zebranie, podając do wiadomości nazwiska nieobecnych na kongregacji i powody ich nieobecności. W razie absencji wicedziekana lub notariusza powołuje ich zastępców. Przekazuje zebrany odpowiedź kurii diecezjalnej na ostatnie sprawozdanie dziekańskie, przekazuje zarządzenia kurii diecezjalnej oraz informuje o zmianach, jakie nastąpiły w dekanacie od czasu ostatniej kongregacji.
- i) Następuje odczytywanie referatów według tematów wyznaczonych przez ordynariusza. Spośród uczestników kongregacji dziekan wyznacza do każdego tematu osobnego referenta, który odczytuje swój elaborat, po czym w razie potrzeby następuje koreferat i ogólna dyskusja, która powinna być rzeczowa i poważna.
- j) Po wyczerpaniu wyznaczonych tematów następuje referat o najnowszych rozporządzeniach kościelnych i państwowych. Na końcu można poruszyć także inne kwestie praktyczne, szczególnie z zakresu duszpasterstwa prowadzonego w dekanacie.
- k) Zanim dziekan zarządzi zamknięcie kongregacji, powinno nastąpić skrutynium⁴⁵. W tym celu przypomni zebrany święty obowiązek wzajemnych upomnień braterskich i wezwie ich, aby odrzuciwszy wzgląd ludzki, w postępowaniu współbraci kondekanalnych wytknęli to wszystko, o czym na pewno wiedzą, że daje podstawę do zarzutów, przynosi ujmę stanowi kapłańskiemu, wywołuje zgorszenie w parafii. Następnie dziekan przerywa zebranie i udaje się do sąsiedniego pomieszczenia, do którego uczestnicy kongregacji wchodzi kolejno i poufnie przedstawiają mu uwagi o współbraciach, korzystając z formy ustnej lub pisemnej. Roztropność wskaże dziekanowi odpowiedni sposób i porę do poufnego udzielenia zebranych uwag poszczególnym duchownym nie podając ich źródła. Wypada, aby dziekan dekanatu pierwszy poddał się skrutynium konfratrów, dlatego powinien wezwać wicedziekana lub notariusza, aby co do jego osoby przeprowadził skrutynium. Po przeprowadzeniu skrutynium dziekan zamyka kongregację dekanalną specjalnym przemówieniem wygłoszonym zgodnie z dyspozycją ustawodawcy synodalnego zawartą w stat. 54 § 1⁴⁶.

⁴⁵ Łac. *scrutatio*, *-onis* (od *scrutari*) oznacza: ‘przeszukiwanie’, ‘rewizja’, ‘poszukiwanie prawdy’, ‘badanie’. *Słownik łacińsko-polski*, t. V: S-Z, red. M. Plezia, Warszawa 2007, s. 71.

⁴⁶ „Dziekan korzystając z obecności wszystkich kondekanalnych, zdawać będzie niejako sprawę ze stanu dekanatu i nie wymieniając osób, podniesie pracę jednych, wytknie błędy i zaniedbania drugih, wszystkich zaś zachęci do gorliwej i sumiennej służby Bożej” (stat. 54 § 1).

- l) Z przeprowadzonej kongregacji notariusz sporządza dokładny protokół, który pod koniec posiedzenia odczytuje, a wszyscy obecni podpisują. Uwierzytelniony odpis tego protokołu z dokładnym wyszczególnieniem odczytów i z krótką ich oceną, przesyła do ordynariusza w ciągu jednego miesiąca. Wszyscy duchowni są zobowiązani do zachowania ścisłej tajemnicy co do poufnych obrad kongregacji dekanalnej. Obowiązek ten nie dotyczy dziekana w stosunku do ordynariusza.
- m) Na zakończenie kongregacji odmawia się psalm *De profundis* z wierszami i oracją *pro defunctis Episcopis et Sacerdotibus*. Dziekan, ubrany w szaty liturgiczne, wystawia Najświętszy Sakrament w puszce, intonuje *Te Deum*, odśpiewuje orację *pro gratiarum actione* i udziela błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem.
- n) Ustawodawca synodalny interpretuje jako rzecz chwalebną, jeśli dziekan stara się częściej gromadzić współbraci kondekanalnych dla omówienia wspólnych spraw dekanatu, zagadnień i problemów duszpasterskich.

Zakończenie

Po przyjęciu sakramentu święceń dla formacji ascetycznej, pastoralnej i intelektualnej duchowieństwa diecezji tarnowskiej w latach 1918-1939 istotne znaczenie posiadały kongregacje dekanalne, procedowane zgodnie z dyspozycjami ustawodawcy powszechnego zawartymi w *Kodeksie prawa kanonicznego* z 1917 r. w kan. 131, 448 i 2377, oraz ustawodawcy partykularnego promulgowanymi w dekrete *Kongregacje dekanalne* (1919 r.) oraz w I Synodzie Diecezji Tarnowskiej (1928 r.) wraz ze szczegółową *Instrukcją o kongregacjach dekanalnych*. W analizie uwzględniono również zrekonstruowane statuty II Synodu Diecezji Tarnowskiej (1938 r.), które, ze względu na zawieruchę drugiej wojny światowej, nie zostały promulgowane.

**Dziedzictwo kulturowe
i religijne diecezji tarnowskiej
w latach 1918-1939**

Dziedzictwo kulturowe i religijne diecezji tarnowskiej w latach 1918-1939

**Tom I
Wybrane instytucje i struktury diecezji tarnowskiej
w latach 1918-1939**

Red. ks. Robert Kantor



Tarnów 2020

© by Authors and Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2020

ISBN 978-83-7793-765-5

Recenzent:

ks. dr hab. Cezary Smuniewski, prof. ASzW

Projekt okładki:

Mikołaj Drózkowski

Publikacja dofinansowana ze środków subwencji na badania naukowe
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie 2020 roku

Druk:

Poligrafia Wydawnictwa BIBLOS

Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej

Biblos

Plac Katedralny 6, 33-100 Tarnów

tel. 14-621-27-77

fax 14-622-40-40

e-mail: biblos@biblos.pl

<http://www.biblos.pl>